

Primljeno: 8.4.2019.

Stručni rad

Prihvaćeno: 23.4.2019.

UDK: 712

Interpretacija kao alat očuvanja prirodnih i kulturnih vrijednosti zaštićenog područja na primjeru parka prirode Lonjsko polje

Interpretation as the tool of the preservation of natural and cultural values of a protected area: the case of Lonjsko polje Nature Park

¹Draženka Birkić, ²Andreja Primužak, ³Danijela Barić^{1,2,3}Veleučilište u Karlovcu, Trg J. J. Strossmayera 9, 47000 Karlovace-mail: ¹dbirkic@vuka.hr, ²andreja.primuzak@vuka.hr, ³danijela.sabljak@gmail.com

Sažetak: Svrha ovoga rada je istražiti u kojoj mjeri suvremeni i sofisticirani alat poput interpretacije može uspješno doprinijeti upravljanju zaštićenim područjima s ciljem trajnoga očuvanja cjelokupne prirode i uspostavljanju komunikacijskih procesa. Isti pomažu ljudima emotivno i intelektualno povezivanje s posjećenim mjestom, ali i povezivanje s idejom globalnoga očuvanja prirodnih i kulturnih zaliha zaštićenoga područja uz istovremenu turističku progresiju.

Potražnja za turizmom temeljenom na prirodi (engl. nature-based) u stalnom je porastu. Turizam može dati snažan doprinos i poticaj za zaštitu biološke raznolikosti. Propituje se uloga i značaj interpretacije u postizanju pozitivnih učinaka turističke progresije zaštićenih područja na primjeru PP LP. U ostvarivanju cilja rada, korištene su znanstvene metode poput metode istraživanja za stolom, metoda deskripcije, dedukcije, deskriptivne statistike, sinteze. Korištena je i kvalitativna istraživačka metoda polustrukturiranoga intervjua s predstavnicima stručnih službi Parka prirode Lonjsko polje. Interpretacija kao suvremeni i sofisticirani alat, u prepoznatljivom zaštićenom području poput Parka prirode Lonjsko polje može pridonijeti učinkovitoj uspostavi održivoga turističkoga razvoja zaštićenih područja s ciljem povećanja ekonomskih koristi s jedne strane i interesa zaštite prirodne i kulturne baštine s druge strane, a da istodobno ne

dode do suprotstavljenih veličina i konfliktnih odnosa između ciljeva. Rezultati ovoga istraživanja ukazuju na to da proaktivan pristup, usavršavanje i modernizacija interpretacijskih modela na području Parka prirode Lonjsko polje daje snažan poticaj za zaštitu biološke raznolikosti, podizanje svijesti o ulozi i značaju zaštićenih područja, podiže kvalitetu turističke usluge, kulturnoga identiteta zajednice, poboljšanje lokalne društveno-ekonomske koristi u kontekstu održivoga razvoja.

Ključne riječi: *zaštićena područja, održivi razvoj turizma, interpretacija, Park prirode Lonjsko polje.*

Abstract : *The purpose of this paper is to explore the extent to which a contemporary and sophisticated tool such as interpretation may contribute to the management of protected areas, in this case, Lonjsko polje Nature Park (LP NP). Its purpose is to preserve nature permanently, establish communication processes helping people connect with the site emotionally and intellectually, and to put forward the idea of the global preservation of natural and cultural resources of a protected area, simultaneously tourism valorization. The demand for nature-based tourism is constantly growing. Tourism can make a great contribution to biodiversity and encourage its protection. It is questioned the role and significance of interpretation in producing positive effects of tourist valorization on protected areas, such as LP NP. In order to accomplish the goal of the paper, the following scientific methods have been used: desk research, descriptive research, deductive method, descriptive statistics, synthesis. The qualitative research method of a semi-structured interview conducted with the representatives of services in LP NP has also been used. Interpretation, a current and sophisticated tool, makes a significant contribution to the effective establishment of the sustainable tourism development of protected areas, such as LP NP, a recognizable protected area. Its goals are to increase economic benefits, especially when it comes to the local community, and to increase the protection of natural and cultural heritage, while evading the conflicts between these goals. The services of LP NP make a considerable effort to achieve the goal of permanent nature protection, and the establishment of communication processes helping people to connect emotionally and intellectually with the site. The results of this research point to it the usage of interactive interpretation models adapted to target groups in LP NP and*

outside the protected area provides a powerful impetus for the protection of biodiversity, raising awareness of the role and significance of protected areas, the creation of the cultural identity of the community, and the improvement of local socio-economic benefits in the context of sustainable development.

Key words: *interpretation, natural and cultural heritage, protected areas, sustainable development of tourism, Lonjsko Polje Nature Park.*

1.Uvod

Zaštićena područja čine važnu zalihu prirodnoga, kulturnoga i socijalnoga kapitala, tijekom ekonomskih vrijednosti dobara i usluga koje koristi društvo. Upravljanje zaštićenim područjima i doprinosi koji se očekuju od zaštićenih područja unutar koncepta održivoga razvoja turizma su značajni.

Problem istraživanja u ovom radu vezan je za održivu turističku progresiju Prirodnoga parka Lonjsko polje te ulogu i značaj interpretacije kao sofisticiranoga alata u postizanju održivoga upravljanja zaštićenim područjem. Progresivnom turističkom valorizacijom zaštićenih područja sve se više očekuje ostvarivanje ekonomskih, ekoloških i sociokulturnih aspekata razvoja šire društvene zajednice, posebice podizanje standarda življenja lokalne zajednice. Ne smije se zanemariti činjenica da su zaštićena područja u pravilu gospodarski nerazvijena, s nižim standardom življenja lokalne populacije koja upravo u turističkom razvoju zaštićenoga područja može dobiti priliku gospodarskoga razvoja. Specifično za upravljanje održivim turizmom zaštićenih područja jesu posebni uvjeti pod kojima turizam može koristiti prirodne i antropogene resurse. Uz to, ekonomski gledano, takvi uvjeti podrazumijevaju dodatne troškove zaštite prirode, a koji u drugim prostorima razvoja turizma ne postoje.

Komunikacijski procesi su ti koji pomažu ljudima emotivno i intelektualno povezivanje s posjećenim mjestom, ali i povezivanje s idejom globalnog očuvanja prirodnih i kulturnih zaliha planeta. Nužno je pronaći model komuniciranja o zaštićenim područjima koji bi pomirio povećanje ekonomskih koristi s jedne strane i interes zaštite prirode i biološke raznolikosti s druge strane, a da istovremeno ne dođe do suprotstavljenih veličina i konfliktnih odnosa između ciljeva.

Cilj rada je utvrditi u kojoj mjeri se koristi sofisticiran instrument u obliku interpretacije pri uspostavi komunikacijskih procesa koji pomažu ljudima emotivno i

intelektualno povezivanje, ali i povezivanja sa idejom globalnoga očuvanja prirodnih i kulturnih vrijednosti zaštićenog područja Parka prirode Lonjsko polje.

1.1. Uloga interpretacije u zaštićenom području

Mnoge međunarodne organizacije za zaštitu i očuvanje prirode preferiraju koncept održivoga turizam (Eagles i McCool, 2002.). Turizam baziran na prirodi je velika i rastuća globalna industrija (Balmford i sur., 2015.; Becken i Job, 2014.). Progresivnom turističkom valorizacijom zaštićenih područja temeljenom na konceptu održivosti u mogućnosti je stvoriti prijeko potrebna sredstva za zaštitu i očuvanje prirodnih resursa (Mayer i sur., 2010.; Whitelaw i sur., 2014.), može biti podrškom mehanizmima za ublažavanje siromaštva, pružanja usluga zapošljavanja i prihoda za lokalnu populaciju, nudeći im alternativne izvore prihoda (Bramwell i Lane, 2011.; Buckley, 2009.; Wasiul Islam i sur., 2018.). Određena istraživanja dokazala su da održivi turizam nije luksuz koji si mogu priuštiti samo bogate zemlje niti sprječava razvoj i potiče siromaštvo zemalja u razvoju (Pulido Fernandez i sur., 2015.). Prema nalazima provedenih istraživanja globalnih perspektiva o trendovima u turizmu temeljenom na prirodi (Balmford i sur., 2015.), navodi se da turizam i rekreacija temeljena na prirodi (engl. *nature-based recreation*) ima potencijal dajući sve veći doprinos očuvanju i održivom razvoju, a njegova održivost uvjetovana je učinkovitim planiranjem, upravljanjem i lokalnim sudjelovanjem (Eagles, 2009.; Plummer i Fennell, 2009., Canteiro i sur., 2018.).

Koncept interpretacije započeo je u okviru prirodnih parkova, da bi tijekom vremena bio proširen i na kulturne elemente. Prvi koncept interpretacije temelji se na radovima (Mills, 1920.) i (Tilden, 1957.). Mills je začetnik formuliranja prvih standarda za profesionalne vodiče kroz prirodna područja. Jedna od prvih definicija interpretacije prema (Tilden, 1957.) glasi „interpretacija je obrazovna aktivnost, čiji je cilj otkriti značenje i odnose korištenjem originalnih predmeta, i to ne samo komuniciranjem činjenica i podataka već izravnim iskustvom, odnosno pomoću instruktivnih medija.“ Autor (Aldrige, 1975.) interpretaciju definira kao „umjetnost koja ukazuje i prenosi poruku očuvanja objašnjavajući posjetiteljima i javnosti značaj posjećenog mjesta.“ Suvremenije definicije interpretacije sadržajno podrazumijevaju i komunikacijske

processe koji pomaže ljudima emotivno i intelektualno povezivanje s posjećenim mjestom, ali i povezivanja s idejom globalnoga očuvanja prirodnih i kulturnih zaliha planeta. Tako je (Ham, 1992.) popularizirao termin 'interpretacija okoliša' stavljajući naglasak na očuvanje cjelokupnoga okoliša, objašnjavajući doprinose interpretacije takvim odnosima čovjeka spram okoliša.

Interpretacija danas ima mnogo značenja, i interdisciplinarna je, stoga (Moscardo, 2000.) navodi da je interpretacija bilo koja aktivnost koja teži objasniti ljudima značaj ili važnost objekta, kulture ili mjesta, a kao temeljne funkcije interpretacije navodi: povećati doživljaj posjetitelja, poboljšati znanje i razumijevanje posjetitelja te pomoći u zaštiti i očuvanju mjesta i kultura. Isto tako, (Rabotić, 2010.) smatra da interpretacija u turizmu predstavlja specifičan oblik posredovanja u informiranju turista i drugih posjetitelja. Najčešće se odnosi na aktivnosti poput organiziranih i stručno vođenih tura i edukativnih prezentacija i kreiranje vodiča i informacijskih letaka. Uz to, (Moscardo, 2010.) navodi da interpretacija ima tri značajke, a to su: (1) interpretacija je prije svega oblik komunikacije, odnosno oblik davanja informacija, koji međutim treba poticati interes posjetitelja da više sami nauče i treba im omogućiti doživljaj; (2) interpretacija teži da pomogne posjetiteljima da razumiju i shvate mjesto i kulturu i time trebaju poduprijeti njihovo očuvanje i zaštitu; (3) interpretacija se može promatrati i kao važna turistička i rekreativna strategija ili strategija upravljanja resursima. Nadalje, (Rabotić, 2000.) iznosi da se interpretacija ostvaruje indirektno (komuniciranje putem raznih interpretativnih medija i sredstva, bez interakcije s publikom) ili direktno (neposredno tako što interpretator – vodič, kustos ili informator u posjetiteljskom centru) ostvaruje osobni kontakt s turistima budući je važno „otkriti“ turistima prirodno i kulturno naslijeđe destinacije.

2. Materijali i metode istraživanja

U ostvarivanju cilja rada, korištene su metode istraživanja prikladne za obradu predmeta istraživanja, a to su metode istraživanja za stolom, metoda deskripcije, dedukcije i sinteze. Istraženi su postojeći strateški dokumenti upravljanja Park prirode Lonjsko polje. Isto tako, za potrebe ovoga rada korištena je i kvalitativna istraživačka metoda prikupljanja podataka u obliku polustrukturiranoga (dubinskoga) intervjua. Detaljnom pripremom i planiranjem odabran je namjerni uzorak koji je obuhvatio četiri

zaposlenika stručnih službi u PP LP i s istima su obavljani dubinski polustrukturirani intervjui (voditelj odjeka za promidžbene djelatnosti i sustav posjećivanja PP LP, dva predstavnika Službe stručnih poslova zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja Parka prirode te stručni voditelj - edukator). Tom prilikom, veljača 2019.g., obavljen je i obilazak PP LP s namjerom prikupljanja novih spoznaja i tumačenja iskustava komunikacije kao interpretacije s ciljem uvida u interpretacijske metode i tehnike. Ovim pristupom htjelo se istražiti kako i koji oblici interpretacije pridonose uspostavi trajnoga upravljanja zaštićenim područjima s ciljem očuvanja zaštićenoga područja Parka prirode Lonjskoga polja uz istovremenu turističku progresiju. U radu je dan opis i tumačenje prikupljenih spoznaja. Prisutna je, između ostaloga, tematska analiza podataka i to po područjima kako slijedi u nastavku rada: progresivna turistička valorizacija zaštićenoga područja, zaštita i upravljanje zaštićenim područjem, koristi za lokalno gospodarstvo, interpretacija, oblici interpretacije, pridonosi pojedinih modela interpretacije postavljenim ciljevima i zadacima Javne ustanove Parka prirode Lonjsko polje. Podatci dobiveni polustrukturiranim dubinskim intervjuom analizirani su tematskom analizom. Rezultate istraživanja potrebno je sagledati u okviru njegovih ograničenja koja se odnose na prostorno ograničenje i subjektivnost ispitanika.

3. Specifična obilježja parka prirode Lonjsko polje

Park prirode Lonjsko polje obuhvaća prostor od 51.218,76 ha te je jedno od najvećih zaštićenih poplavnih područja dunavskog sliva, među najvećim je parkovima prirode u Hrvatskoj. Proglašen je Parkom prirode 1990.g. (NN. 11/90). Područje PP Lonjsko polje postalo je dijelom europske ekološke mreže NATURA 2000 kao važno područje za divlje svojte i stanišne tipove, posebno ptica. Područja Lonjskog i Mokrog polja uvrštena su 1993. g na Ramsarski popis vlažnih staništa od međunarodne važnosti (Strategija razvoja održivog turizma PP LP, 2014.). Iste godine područje je proglašeno i važnim područjem za ptice (IBA, Important Bird Area). Na području PP LP obitava 250 vrsta ptica, značajno je kao zimovalište i odmorište za ptice selice te mjesto gniježđenja za gotovo 140 vrsta.

Na području PP Lonjsko polje nalaze se dva posebna (ornitološka) rezervata - prvi ornitološki rezervat u Hrvatskoj, zaštićen 1963. g. Krapje Đol i Rakita proglašen ornitološkim rezervatom 1969. g. Ornitološki rezervat Krapje Đol, zaštićen je zbog

vrijednoga gnjezdišta mješovite kolonije žličarki i raznih vrsta čaplji. Njemačka zaklada za zaštitu prirode EURONATUR, 1994. g. selo Čigoč proglasila je prvim Europskim selom roda upravo zbog velikog broja gnijezda na krovovima drvenih posavskih kuća

Kulturnu baštinu PP Lonjsko polje čine tradicijska ruralna naselja s pripadajućom arhitektonskom baštinom i kulturnim krajolikom. Graditeljska baština i stambene građevine odraz su nedjeljivosti i suživota ljudi i prirode, što se vidi u tradicijskoj gradnji koja je od prirodnog materijala (hrastovine) izvedena kao odraz umijeća lokalnih graditelja te je kao takva uklopljena u prirodni okoliš. Godine 1995. selo Krapje zbog očuvanoga je povijesnoga graditeljskoga sklopa i velikog broja zgrada tradicijske drvene arhitekture u slikovitom ambijentu, karakteristične linijske prostorne organizacije sela te očuvanih povijesnih zgrada javnog karaktera dobilo status Sela graditeljske baštine. U selu se svake godine organizira manifestacija Dani europske baštine. Značajna je i bogata kulturna baština u očuvanom tradicionalnom pokućstvu, alatima, rukotvorinama, pjesmama, plesovima i običajima koja pokazuje povezanost ljudi s povijesnim razdobljem vojne granice i rijekom Savom.

Selo Čigoč je najposjećenije zbog atraktivnosti i brojnosti gnijezda Bijele rode na krovovima drvenih posavskih kuća te njenog suživota s ljudima na tom području. Bijela roda u Čigoču je i najpopularniji program u ponudi PP Lonjsko polje. Sljedi Lonjsko polje kod sela Mužilovčica s temom poplava koji se također provodi u okviru programa Bijela roda u Čigoču. Selo Krapje s edukativnim programom „Krapje Selo graditeljske baštine“ i obližnji ornitološki rezervat Krapje Đol bilježe veliku posjećenost.

Javna ustanova PP Lonjsko polje ima ustrojenu Službu za promidžbene aktivnosti i ugostiteljsko-turističku djelatnost koja organizira i provodi sustav posjećivanja i interpretacije prirodne i kulturne baštine na području PP Lonjsko polje. Sustav posjećivanja podijeljen je u zone posjećivanja pa turistička infrastruktura i ponuda PP Lonjskoga polja obuhvaća: Infocentar Čigoč, Info-centar Repušnica, Prijamni centar Krapje koji se sastoje od ulaza u park, informativno-edukativnoga centra za prihvata i usmjerivanje posjetitelja, od info-pulta, suvenirnice i otvorenoga prostora za edukaciju te početka poučnih staza. Poučne pješačke staze čine značajnu turističku ponudu PP Lonjskoga polja i one su :

1. *Staza Posavaca* - dugačka je 4 200 m. Kreće se iz sela Čigoč, preko livada do retencije Lonjsko polje. Staza je kružnoga oblika i uz nju je postavljeno pet informativno-edukativnih tabli.

2. *Staza graničara* - povezuje selo Krapje i Drenov Bok, a prolazi uz posebni (ornitološki) rezervat Krapje Dol. Dugačka je 4,8 km, a uz stazu posjetitelji mogu upotrebljavati dvije promatračnice izgrađene po uzoru na graničarske čardake Vojne krajine i promatrati ptice.

4. *Poučna šumska pješačka staza Tenina staza* - nalazi se uz selo Piljenice, dugačka je 2 500 m, a na njoj je postavljeno šesnaest dvojezičnih edukativnih tabli.

U okviru turističke ponude je i vožnja edukativnim splavom Vodomar. Splav za plovidbu po rijeci Savi od sela Drenov Bok do Krapja. Posjetitelji mogu uživati u atraktivnom riječnom krajobrazu, bogatom ptičjem svijetu, meandrima kao i pješčanim sprudovima koji su idealni za osebujni posavski fotosafari. Od rekreativnih sadržaja u PP Lonjskom polju prisutni su vožnja kanuima, biciklizam te promatranje ptica. Za kretanje po ornitološkom rezervatu kao i drugim lokacijama za promatranje ptica posjetitelji se moraju javiti dežurnom djelatniku informativnoga centra parka (Krapje ili Čigoč) gdje dobivaju upute o načinu posjećivanja lokaliteta kao i pravila ponašanja na samom lokalitetu.

Lokalne tradicijske manifestacije PP LP su: Dan Europskog sela roda u Čigoču, Dani europske baštine u Krapju i Konjogojska izložba u Sunji. Posjetiteljima se nude i sljedeći edukativni programi: Bijela roda u Čigoču, Krapje – Selo graditeljske baštine, Žličarka – ptica sa žlicom, Posavski konj, Vodozemci u Lonjskom polju, Ptica kosac – neumorni livadni pjevač, Nizinske poplavne šume u Lonjskom polju, Rijeka Sava.

4. Rezultati istraživanja

U nastavku se daje prikaz rezultata istraživanja do kojih se došlo osnovnom kvalitativnom metodom prikupljanja podataka, polustrukturiranim (dubinskim) intervjuom. Sudionici su pristali na snimanje razgovora uz prethodno objašnjenje zašto se snimka radi i kako će se koristiti. Intervjuirani su dobili transkript snimke i omogućeno im je komentiranje i odobravanje iste. Prvo pitanje koje je bilo postavljeno

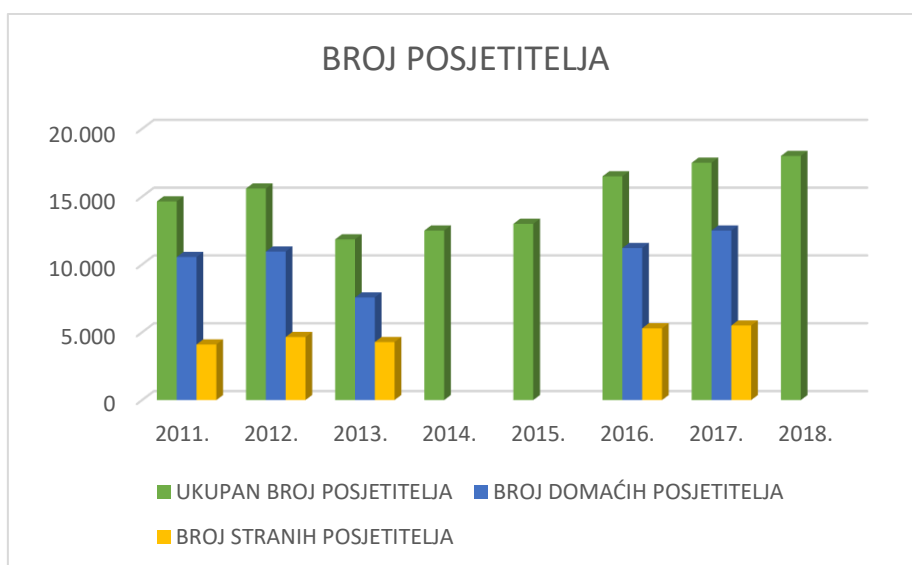
glasilo je:,, Kakva su očekivanja Uprave PP LP od turizma, odnosno turističke valorizacije prirodnih i društvenih resursa istoga? Svi ispitanici jednoglasno su potvrdila da je percepcija javnosti po pitanju razvoja turizma u PP LP pomalo iskrivljena. Prva i osnovna zadaća Javne ustanove Parka prirode Lonjsko polje jeste zaštita i očuvanje prirode. U tom smislu dolazi do interpretacije prirodnih i kulturnih vrijednosti PP Lonjsko polje upravo s ciljem emotivnoga povezivanja s zaštićenim područjem i razvijanjem svijesti kod posjetitelja o ulozi i značaju ovakvih područja. PP Lonjsko polje svoju turističku komponentu naglašava isključivo s ciljem gospodarskoga razvoja ruralnoga područja u neposrednom okruženju PP LP s ciljem zaustavljanja depopulacije toga kraja. Razvojem turizma i turističke infrastrukture Javne uprave PP Lonjsko polje želi se postići da lokalno stanovništvo ostane živjeti u tom kraju, da rade i da imaju ekonomske koristi od istog tog rada. PP Lonjsko polje ne vidi sebe kao masovnu turističku destinaciju već Javnu ustanovu koja svojim aktivnostima aktivno provodi zaštitu prirode i upravlja brojem posjetitelja štiteći tako zaštićeno područje od prekomjernoga broja posjetitelja.“

Na pitanje koji su glavni strateški dokumenti za Upravljanje Zaštićenim područjem PP Lonjsko polje ispitanici ističu kako su to Strategija održivoga razvoja turizma PP Lonjsko polje, Marketing plan područja PP Lonjsko polje za razdoblje od 2013. godine do 2020.godine, a u tijeku je realizacija projekta "Povećanje privlačnosti i obrazovnoga kapaciteta Parka prirode Lonjsko polje u sklopu kojeg je izgradnja posjetiteljskoga centra "Crna Roda“ Osekovo. Također je u izradi nova strategija razvoja turizma PP Lonjsko polje koja bi trebala ugledati svjetlo dana u rujnu 2019. godine. Prije svega namjena PP Lonjsko polje jeste zaštita prirode i očuvanje biološke raznolikosti, a tek nakon toga razvoj turističke djelatnosti s ciljem podizanja kvalitete življenja lokalnoga stanovništva, jačanja kulturnoga identiteta zajednice na međunarodnoj razini. Na pitanje postoji li studija upravljanja prihvatnim kapacitetima PP LP Lonjsko polje dan je odgovor da ne postoji, ali s obzirom da PP Lonjsko polje obuhvaća područje od 51 218 ha, broj posjetitelja od 20 000 godišnje ni u kom slučaju ne ugrožava i ne utječe negativno na zaštićeno područje PP Lonjsko polje. Unutar PP Lonjsko polje postoji strogo zaštićeni lokalitet, ornitološki rezervat Krapje Đol u okviru kojega se aktivno prati broj posjetitelja na tom području i strogo se pazi da ne dođe do prekomjernoga broja posjetitelja zbog same naravi tog rezervata. U tom smislu uvelike

će im pomoći realizacija projekta "Povećanje privlačnosti i obrazovnog kapaciteta Parka prirode Lonjsko polje" u okviru kojega je izgradnja posjetiteljskoga centra "Crna Roda" Osekovo s info-centrom i suvenirnicom, vidikovcima koji će biti smješteni na 8 lokacija u cijelom Parku, turistička signalizacija i sustav praćenja broja posjetitelja u Parku.

U nastavku se daje grafički prikaz broja posjetitelja PP LP.

Grafikon 1: Broj posjetitelja PP LP u razdoblju od 2011. do 2018. godine

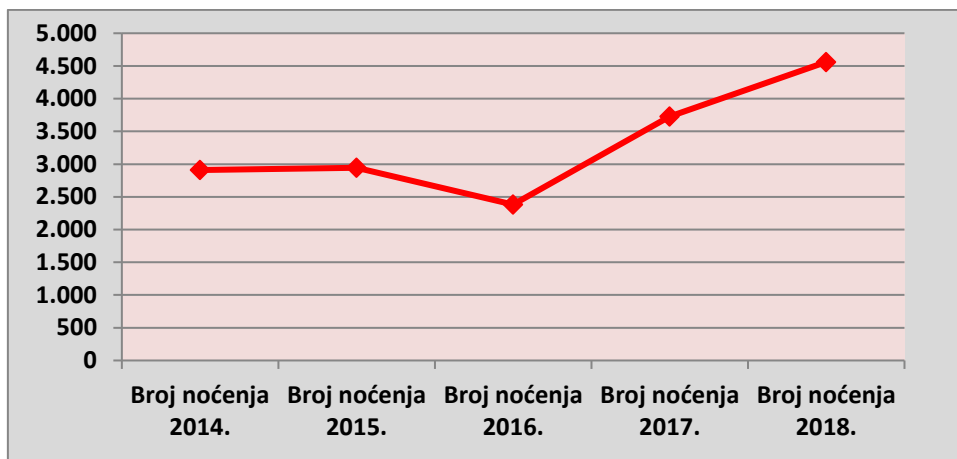
Izvor: Obrada autora prema podacima Javne ustanove PP LP

Broj posjetitelja u PP Lonjsko polje kretao se između 14 650 u 2011. godini do 17 500 posjetitelja u 2017. godini, što predstavlja rast od 19,4 %. Većina posjetitelja Parka prirode je između 40 i 50 godina te po nacionalnoj strukturi prevladavaju domaći turisti. Što se tiče organiziranih, grupnih i individualnih dolazaka, organizirani grupni dolasci dominiraju u mjesecu svibnju i lipnju, a individualni kontinuirano u istom opsegu traju od travnja do listopada kao i dolasci grupa. Prikazani podatci na grafikonu potvrđuju kontinuirani porast broja posjetitelja koji za sad ne ugrožavaju zaštićeni prostor parka. Na pitanje kako se tretiraju organizirane grupe, a kako individualni dolasci od strane vodiča- edukatora istaknuto je da se svaka organizirana grupa dočeka, pozdravi, upozna se u kratkoj edukativnoj radionici s vrijednostima i posebnostima područja koje se posjećuje i povede se u stručni edukativno-animacijski obilazak. Što se tiče

individualnih dolazaka, niti jedan posjetitelj se ne bi trebao kretati područjem PP Lonjsko polje bez kupljene ulaznice. Tom prilikom posjetitelji dobivaju upute kuda se mogu kretati sami i dobivaju kartu područja kojim će se kretati te ih se upoznaje s mogućim dodatnim sadržajima poput vožnje čamcem i mogućnostima najma bicikla. Uz pješačke i biciklističke staze nalaze se edukativne table putem kojih se posjetitelji mogu dodatno informirati o posebnostima PP Lonjsko polje.

PP Lonjsko polje specifičan je u odnosu na neka tipična zaštićena područja jer spada u zaštićena područja čije znamenitosti posjetitelji prilikom posjeta tek trebaju istražiti, otkriti i doživjeti, stoga se veliki naponi ulažu u interpretaciju, odnosno edukaciju prirodnih i kulturnih resursa. U tom smislu uloga vodiča-edukatora, odnosno interpretacija je nezamjenjiva. U PP Lonjsko polje interpretacija je interaktivna i prilagođena ciljanim skupinama: predškolska dob, djeca od 1.- 4. razreda, djeca od 5.-8. razreda, srednjoškolci, odrasli gdje posebno ističu umirovljeničke skupine posjetitelja, studentske grupe i ostale grupe odraslih čiji se profil pomno analizira prilikom preuzimanja rezervacije i organizacije dolaska. Za svaku dobnu skupinu i profil posjetitelja postoji drugačiji model interpretacije sadržaja. PP Lonjsko polje ulaže mnogo napora u profesionalni razvoj stručnih vodiča, kako bi u prenošenju informacija i pobuđivanju pravih doživljaja kod posjetitelja bili što uspješniji. Ključno je uz praktična znanja o samom području, razvijati komunikacijske i jezične vještine. Ovo istraživanje potvrđuje da je najučinkovitiji način interakcije osobna interpretacija koja mora biti izuzetne kvalitete, spoj znanja o onome što se interpretira, verbalno i neverbalno komuniciranje i animacijski dio. Svaka interpretacija treba imati jasnu poantu, tijek, korist za publiku, bez suvišnih detalja. Vodiči-edukatori uvijek prije dolaska grupe interpretaciju prilagode skupini, cilju i okolini. Prema informacijama iz PP Lonjsko polje najveći broj noćenja ostvaruju posjetitelji koji dolaze kao promatrači ptica.

Grafikon 2. Kretanje ukupnog broja noćenja u PP Lonjsko polje od 2014.g. do 2018.g.

Izvor: Obrada autora prema podacima Parka prirode Lonjsko polje

U PP Lonjsko polje je najzahtjevnija interpretacija namijenjena promatračima ptica, posjetiteljima koji ostaju duže od jednoga dana te se u tom slučaju angažira usluga lokalnih poduzetnika, korištenje lokalnih ugostiteljskih kapaciteta u vidu smještaja, ugostiteljskih sadržaja i prodaje domaćih autohtonih proizvoda.¹ Promatrači ptica dolaze u malom broju, a ukoliko traže stručno vodstvo, vodič interpretator treba biti vrhunski ornitolog razvijenih komunikacijskih vještina koji dobro poznaje strani jezik i koji će im svojim znanjem i pristupom ponuditi neponovljivi doživljaj. Tako npr. ukoliko čuje, a ne vidi pticu, treba je znati prepoznati, identificirati je na stranom jeziku i znati njezin naziv na latinskom jeziku. Promatrači ptica, prije svog dolaska informiraju se o području u koje dolaze i međusobno razmjenjuju informacije. Stručni vodič interpretator za promatrače ptica mora biti potkovan znanjem i dobro pripremljen za specifičnu ciljanu skupinu.

S ciljem bolje interpretacije, a uz istovremenu zaštitu prirode i njene biološke raznolikosti, promatračima ptica PP Lonjsko polje nudi promatranje ptica iz dva autentična čardaka, s obzirom da se promatranje ptica mora odvijati u potpunom miru i tišini, te se i na taj način interpretira povijest i kulturna tradicijska- graditeljska baština. Uz vodiče edukatore, mnogo pažnje i napora ulaže se i u osmišljavanje i raspoređivanje 70 - ak edukativno-interpretativnih tabli. Iste, prema riječima sugovornika, pridonose cilju, a to je poticaj za zaštitu biološke raznolikosti, podizanje svijesti o ulozi i značaju zaštićenih područja, podizanje kvalitete turističke usluge i stvaranje kulturnoga

¹ U svjetskim razmjerima Kostarika je najjača destinacija za promatrače ptica, gdje postoji mogućnost vidjeti 110 ptica prilikom posjeta a u Lonjskom polju taj broj iznosi 60-70 ptica.

identiteta. Potvrda za to su individualni gosti koji uz kartu za obilazak PP Lonjsko polje samostalno koriste i interpretacijske table te njihovi pozitivni utisci i pozitivne recenzije koje stižu na adresu Parka prirode Lonjsko polje.

5. Zaključak

Razvoj turizma na zaštićenom području PP Lonjsko polje razvija se s ciljem depopulacije ruralnoga područja te poboljšanja lokalne društveno- ekonomske koristi lokalnoga stanovništva u kontekstu održivoga razvoja. U svrhu ostvarivanja zadane uloge i ciljeva PP Lonjsko polje interpretacija je temeljni alat i djelatnici PP Lonjsko polje koriste ga u punom smislu riječi za postizanje navedenih ciljeva. Kvalitetno i sustavno osmišljavanje interpretacije prirodne i kulturne baštine PP Lonjsko polje ima značajan doprinos održivom očuvanju prirodne i kulturne baštine, ostvarivanju ekonomskih pogodnosti lokalnoj zajednici i stvaranju kulturnog identiteta zajednice. Na primjeru PP Lonjsko polje može se zaključiti kako interpretacija zaista služi kao alat oživljavanja zaštićenog područja u turističko-rekreativnom smislu sa širom okolicom uz istovremeno očuvanje resursa i stvaranje ekonomskih dobrobiti za zajednicu. Oblici, modeli i tehnike , koji se koriste s ciljem interpretacija, ostvaruju zadane ciljeve, a to su: trajno očuvanje cjelokupnih prirodnih i kulturnih vrijednosti, uspostavljanje komunikacijskog procesa koji pomaže ljudima emotivno i intelektualno povezivanje s posjećenim mjestom, ali i povezivanje s idejom globalnoga očuvanja prirodnih i kulturnih zaliha zaštićenoga područja. Interpretacija kao upravljačko sredstvo ima utjecaj na stvaranje financijskih resursa, donosi pogodnosti lokalnoj populaciji te implicira stvaranje kulturnoga identiteta zajednice.

Literatura:

1. Aldridge, D. (1975). „Guide to Countryside Interpretation“. HMSO for Countryside
2. Commission and Countryside Commission for Scotland.
3. Balmford, A. [et al.]. (2015). „Walk on the wild side: Estimating the global magnitude of visits to protected areas“, *PLoS Biology*, vol.13(2), e1002074.

4. Beck, L.; Cable, T. (2002). „Interpretation for the 21st century .(2 ed.). Champaign, IL: Sagamore.
5. Becken, S.; Job, H. (2014).“ Protected areas in an era of global–local change“, *Journal of Sustainable Tourism*, vol.22(4), 507–527.
6. Bramwell, B.; Lane, B. (2011). „Critical research on the governance of tourism and sustainability“. *Journal of Sustainable Tourism*, vol.19(4–5), 411–421.
7. Buckley, R. (2009). „Ecotourism: Principles and practices“. Oxford: CABI.
8. Canteiroa, M.; Córdova-Tapiab, F.; Brazeiroc, A. (2018). „Tourism impact assessment: A tool to evaluate the environmental impacts of touristic activities in Natural Protected Areas“, *Journal of Sustainable Tourism*, vol.25,12, 1736-1755.
9. Dearden, P.; Bennett, M.; Johnston, J. (2005). „Trends in global protected area governance, 1992–2002.“ *Environmental Management*, vol.36(1), 89–100.
10. Eagles, P. F. J. (2009). “Governance of recreation and tourism partnerships in parks and protected areas”, *Journal of Sustainable Tourism*, vol. 17 (2), 231-248.
11. Eagles, P. F. J., McCool, S. F. (2002). „*Tourism in national parks and protected areas: Planning and management*“. CABI Publishing, Wallingford.
12. Ham, SH. (1992).“ Environmental interpretation: A practical guide for people with big ideas and small“.
13. <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=1ed19918-bd16-4da3-a0ba-ae79cce17c43%40sessionmgr101> (22.01.2019.).
14. Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje (2014.) Strategija razvoja održivog turizma Parka prirode Lonjsko polje. [http:// www.pp-lonjsko-polje.hr](http://www.pp-lonjsko-polje.hr) (10.01.2019.)
15. Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje Masterplan za razvoj turizma LP i Posavine, 2014.
16. [http:// :www.pplonjskopolje.hr/new/.../ECST_STRATEGIJA_PPLP_hrv.pdf](http://www.pplonjskopolje.hr/new/.../ECST_STRATEGIJA_PPLP_hrv.pdf) (10.05.2018.)
17. Mayer, M.; Meuller, M.; Woltering, M., Arnegger, J.; Job, H. (2010). „The economic impact of tourism in six German national parks“, *Landscape and Urban Planning*, vol. 97(2), 73–82.
18. Mills, E. (1920).“ Adventures of a nature guide. Longs Peak“. CO: Temporal Mechanical Press.

19. Moscardo, G. (2009). „Understanding Tourists experience through Mindfulness Theory“. U Kozak, M.; Decrop, A. (eds.), *„Handbook of Tourists Behavior: Theory and Practice“*. Routledge, New York, str. 99-115.
20. Moscardo, G. (2010). „The shaping of tourist experience: the importance of stories and themes“. U: Morgan, Michael, Lugosi, Peter, and Ritchie, J.R. Brent, (eds.) *„The tourism and Leisure Experience“*: Consumer and Managerial Perspectives. Aspects of Tourism . Channel View Publications, Buffalo, NY, pp. 43-58.
21. Plummer, R.; Fennell, D.A. (2009). “Managing protected areas for sustainable tourism: prospects for adaptive co-management”, *Journal of Sustainable Tourism*, vol. 17, 2, 149–168.
22. Pulido-Fernández, J.; Andrades-Caldito, L.; Sánchez-Rivero, M. (2015): „Is sustainable tourism an obstacle to the economic performance of the tourism industry? Evidence from an international empirical study“, *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 23,1, 47–64.
23. Rabotić, B. (2010). “Interpretacija spomeničkog nasleđa: razgledanje beogradske tvrđave”, *Singidunum Scientific Review / Singidunum Revija*, Vol. 7,1, 166-179.
24. Strategija razvoja turizma SMŽ 2014.-2020 (2014.) SIMORA, Sisak,
https://www.simora.hr/userfiles/file/Razv_strategije/turizam/STRATEGIJA_TURIZMA.pdf (07.01.2019.)
25. Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje Prostorni plan Parka prirode Lonjsko polje (2010.) Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Zagreb
http://www.pp-lonjsko-polje.hr/Prostorni_plan_pplp/1-Knjiga_I-Odluka_i_Odredbe-NN37_2010.pdf(05.01.2019.)
26. Tilden, F. (1957).“ Interpreting our Heritage“, the University of North Carolina Press.
27. Wasiul Islam, Md.; Ruhanen,L.; Ritchie,W. B.(2018). „Tourism governance in protected areas:investigating the application of the adaptive co-management approach“, *Journal of Sustainable Tourism*,vol. 26:11, 1890-1908.
28. Whitelaw, P.A., King, B.E., Tolkach, D., (2014). „Protected areas, conservation and tourism–financing the sustainable dream“, *Journal of . Sustainable. Tourism*, vol. 22 (4), 584–603.

29. Zakon o proglašenju Parka prirode Lonjsko polje, NN. 11/99. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1990_03_11_132.html (10.01.2019.)